

PIK ZALOZENI 1906.
"СВОБОДА"
 "LIBERTY"
 ВИХОДИТЬ ТРИ РАЗИ НА НЕДЕЛЮ
 ВІСЬОТРОМ, ЧЕТВЕР І СУБОТУ.
 МОВА
 "УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
 ВІСЬОТРОМ, ЧЕТВЕР І СУБОТУ
 ВИХОДИТЬ ТРИ РАЗИ НА НЕДЕЛЮ
 МОВА "СВОБОДА".
 Rates furnished on application.

СВОБОДА

ESTABLISHED 1906.
"СВОБОДА"
 "LIBERTY"
 The Ukrainian Newspaper
 published three times a week
 Tuesday, Thursday and Saturday,
 by Ukrainian National Association
 at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
 The best advertising medium.
 Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союзу -- "СВОБОДА" -- Official organ of Ukrainian National Association.

PIK XXIV. ДЖЕРЗИ СІТІ, Н. Дж., субота 17-го мая 1916. Ч. 64. VOL. XXIV. JERSEY CITY, N. J., Saturday, May 27, 1916. No. 64.

ФРАНЦУЗИ СТРАТИЛИ 70.000 В УБИТИХ.

Німці здобули Кумієр і відобрали форт Дуомон. - 1.750 полонених і 14 машинових крісів.

Австрійці посунули ся 18 кілометрів в гліб Італії. -- 261 гармат і 101 маш. крісів.

НІМЕЦЬКІ І АВСТРІЙСЬКІ ПІДВОДНІ ЛОДКИ ЗАТОПИЛИ В ОДНІЙ ДНІ 7 КОРАБЛІВ.

У ФРАНЦІІ І БЕЛЬГІІ:

НІМЦІ ЗДОБУЛИ КУМІЄР І ВІДЗИСНАЛИ УТРАЧЕНУ ЧАСТИНУ ФОРТУ ДУОМОН. — ОКОЛО 900 ПОЛОНЕНИХ ФРАНЦУЗІВ.

БЕРЛІН, 24. мая. — Урядовий звіт німецького головного штабу подає отсі всти:
 „На західній березі ріки Мези наші війська при помочі гармат і машинових крісів відбили напад Французів на наші становища на полуднево-західній збочі горба „мертвого чоловіка“.

„Рівночасно наші війська перевели успішний напад на місцевість Кумієр (між горбом „мертвого чоловіка“ і рікою Мезою) і взяли її приступом, беручи в полон поверх 300 Французів, між ними 8 офіцерів.

„На східній березі ріки Мези Французи перевели вчора цілий ряд нападів в околиці форту Дуомон, причім потерпіли дуже тяжкі втрати. Іх зусилля, щоб і задержати у своїх руках заняті части руну форту Дуомон, показали ся безуспішними. Наші війська відобрали всі утрачені становища. Терен форту Дуомон находит ся в ділості в наших посідаданні. Притім наші війська полонили 550 французських новіпрів.

НІМЦІ ПОЛОНИЛИ ЗНОВА 850 ФРАНЦУЗІВ І ЗДОБУЛИ 14 МАШИНОВИХ КРІСІВ.

БЕРЛІН, 25. мая. — З головної німецької квартири доносить:
 „На захід від Вердена наші війська відбили три протинапади Французів на місцевість Кумієр.

„На схід від Вердена наші війська посунули ся ще дальше наперед, добуваючи французські рови на полудне від форту Дуомон. В сіммір зруб Нелєт несприятель, через цілий день без перестанку атакував наші становища, але без успіху. Наші війська перевели скільник протинапад і полонили 850 Французів та здобули 14 машинових крісів“.

ФРАНЦУЗИ СТРАТИЛИ ПІД ВЕРДЕНОМ ЗА ТРИ ДНІ 70.000 ЛЮДИВ І УБИТИХ.

БЕРЛІН, 25. мая. — Телерішні всти під Верденом вказує до найбільшє кровавий в історії сє війни.
 Страті Французів в останній триденний битві, по обох сторонах ріки Мези оцінюють на 70.000. Около 40.000 стратили Французи в битві коло горба „мертвого чоловіка“ і около 30.000 коло форту Дуомон.

Праве крило німецької армії посунуло ся на просторі грощ міль наперед. Французи опорознили цілковито горб „мертвого чоловіка“, на північній захід від Вердена, стративши більше ніж один півд корпус війська.

Праве крило німецької армії відискало всі становища коло Дуомон, які Французи в великих зусиллях хаяли до себе зайняти. Около 30.000 Французів погибло в стемних підземних заколах і докопав руну форту Дуомон. Битва тривала через 72 години без ніякміньшої зміни обстою ліній. З відходу Французів, якому удаю ся було заняти частину ру-

ни форту, не позістав ані один живіпрі при життю. Полуднева і західна збочі горба, на яких находит ся форт Дуомон, вкрита густо трупами і раненими.

ФРАНЦУЗСЬКІ ПОСЛИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПРАВДИВИХ ВІСТІЙ ПРО БИТВУ ПІД ВЕРДЕНОМ.

ПАРІЖ, 24. мая. — На тайнім засіданні парламенту поставлено внесенє, підписанє 150 послами, в якім вони домагають ся від правительства всіх подіобиць і поясненнь щодо битви під Верденом.

Правдоподібно сє внесенє не прийде скорше під голосованє, аж доки президент кабінету Брін не відбуде в тій справі наради у військовій комісії.

Дня 14. мая військовий комітет мав в ній справі вже першу нараду; в ній брали участь президент кабінету і міністер війни. Ізясно в часовийх повстанні ся артикули, в якіх обжалувано команданта французької армії під Верденом, що він дав приказ до відходу військ по ліній березі ріки Мези Шеф французького штабу, ген. Жофр, справді урядово заперечив тим поголовком, але показує ся, що сє справу наново розобраньт.

ВІЙНА З ІТАЛІЄЮ:

АВСТРІЙСЬКІ ВІЙСКА ПОСУНУЛИ СЯ О 18 КІЛОМЕТРІВ В ГЛИБ ІТАЛІІ.

ВІДЕНЬ, 24. мая. — Австрійсько-угорська армія під командою наслідника престоло, очистила західну часть Тиррола з Італіїв, перейшла границу Італії і посуваст ся сє сторою дозвж ріки Бренги. Наші війська здобули сильно укріпленний італійський форт Кампюльонто, який лежить над рікою Брентою і є віддалений 18 кілометрів від границі Тиррола.

Урядовий звіт звучить:
 „В долині Сугана австрійсько-угорські війська здобули всі горм, які тягнути ся від Берго до Салюбі“.

„Стаєвими панцирами вкрили Італійський форт Кампюльонто, находит ся вме в наших руках. Італійці роблять зусилля, щоб оборонити своїх укріплених місцевостей Асіаго і Арсіаго“.

ЧИСЛО ЗДОБУТИХ ІТАЛІЙСЬКИХ ГАРМАТ ЗРОСЛО НА 251.

ВІДЕНЬ, 24. мая. — З головної квартири поділили отсі всти про зиск повноної доліви:
 „Від початку наступу дотепер число полонених Італійців зросло на 24.400. Число полонених офіцерів вимосить 524. Доси здобуто 251 гармат, 101 машинових крісів і 16 машин до виклидана мін“.

АВСТРІЙЦІ ЗДОБУЛИ МІСЦЕВОСТІ НІЗСА І СТІРНЮ. — ЗАБРАЛИ ЗНОВА ІО ГАРМАТ.

ВІДЕНЬ, 25. мая. — Австрійсько-угорський генеральний штаб подає отсі всти:
 „Наші раніє наші війська перейшли ріку Маас і взяли приступом місцевість Стірню“.

„Рівночасно наші війська здобули Корно ді Нампо Верде і Ніса. При добуванню сєй місцевости попало в наші руки знова 10 гармат“.

ІТАЛІЙЦІ УСТУПАЮТЬ „В ПОРЯДКУ“ І НИЩАТЬ СВОЇ ГАРМАТИ.

РИМ, 24. мая. — Італійські війська в західній Тирроду уступають на височині Астіко і дозвж долини Сугана перед вказ перед перемагальною силою Австрійців.

Урядовий рапорт італійського штабу доносить:
 „Опороженє воєничних на ліній Астіко і Позина переведено в яні найліпшим порядку. Наші війська уступаючи знищили всі гармати, котрих не було зможі забрати зі собою“.

„Відворот наших військ в долині Сугана дозвж ріки Бренги відбуваєт ся поволо і в добрім порядку в напрямі наших головних становищ“.

НА МОРІ:

ПІДВОДНІ ЛОДКИ ЗАТОПИЛИ В ОДНІЙ ДНІ 7 ТОРГОВЕЛЬНИХ КОРАБЛІВ.

РИМ, 25. мая. — Австрійські підводні лодки затопили три італійські торговельні кораблі: „Леванто“ (3.713 тон), „Вашингтон“ (2.819 тон) і „Бірманія“ (2.215 тон). Подорожних і залогу корабляч уратовано.

ЛОНДОН, 25. мая. — Німецькі підводні лодки затопили чотирі торговельні кораблі: Англійський корабель „Вашингтон“ (5.080 тон), італійський „Вашингтон“ (1.876 тон), російський корабель „Регіна“ і грецький „Іогрро“ (1.891 тон).

Німецькі і австрійські лодки, які вказує пописе кадетська телеграфія, продовжають свою роботу дальше.

В АНГЛІІ:
ДЕ 5-МІЛІОНОВА АРМІЯ АНГЛІЙСЬКА? — 260.000 СЛУГ І ЛЬОНАТІВ.

ЛОНДОН, 23. мая. — Велику сегашню виклидана промова в парламенті бущого міністра маринярки, лорда В. С. Чорчла.

Лорд Чорчл звернуєт ся з отсім запитом:
 „Де с 5-мільонова англійська армія, про яку згадує не раз правительство? Певно, що така армія не бореть ся з ворогом. Де вона є? Що вона робить? Наші війська стоять, проти 45 днів німецького і турецького війська, отме около 900.000, а в ділості на своїй боєвій ліній маємо проти себе половину з того, то є около пів мільона несприятельських військ“.

В дальшій своїй бесіді викликає лорд Чорчл, що англійська армія складає около 200.000 офіцерів. Кождий офіцер держить одного чоловіка для себе до послуги, разом отже 200.000 слуг, а між того ще 60.000 льонатів. Коли бі тих людей ужити до війни, то можна би утворити з них велику армію. На боєвій ліній находит ся значна сила ділостійної лідонати, яка є зостає безукич топча; її можна би також перетворити в полки, які брали б участь в боротьбі нн“.

Винци згадав про цілковиту безчужність англійської армії в Єгипті і Солуні.

АНГЛІІ ГРОЗИТЬ ГОЛОД.

ЛОНДОН, 22. мая. — Секретар фінансис Ф. Д. Еннед звернув принагідно дискусії над економічним положенням Англії увагу посила на небезпечу, яка грозить державі з причини браку мушци на фармах. Він заявив, що коли би ще дальше до війна забирали мушци, які працюють коло ріл, то державі буде грозити небезпечна голоду. Держава була би приневолена спровадувати всі средства покими кораблями, підчас ної кораблі є монечні до дозову амуніції.

Над сєю справою вивчала ся жива дискусія. Посол Рюланд Ермонд поставив до правительства домаганє, щоб воно перенало контроль над средствами пожикні і завело виданє іх в подібній спосіб, як в Німеччині.

9.000 АМЕРИКАНСЬКИХ ОХОТНИКІВ ВІДІДЕ СЕГО ТИМНЯ ДО ФРАНЦІІ.

НЮ ЙОРК, 21. мая. — Девять тисяч американських добровольців відіде сєм протом сего тижня до Франції, щоб бороти ся в рядах Французів і Бельгійців. Американські добровольці відбувають під теперішню пору військові вправи в Торонто враз є рекрутами наційоїсними. Командант американських добровольців, штабовий офіцер Едвін Б. Гесер, який перебував в Нью Йорку, одержав вме покликманє.

Час і корабель, якім добровольці відплинуть до Франції, зі зміненнх причин держить ся в яні найбільш тайні.

Ходить чутка між добровольцями, що в половині червня розпочнеть ся головний наступ французько-англійської армії проти Німців.

В РОСІІ:
БРАК АМУНІЦІІ В РОСІІ? — ФРАНЦІЯ МАЄ НАМІР ВІДСТУПИТИ РОСІІ 160 КОРАБЛІВ АМУНІЦІІ.

ПАРІЖ, 25. мая. — Щобі запобігти браку амуніції в Росії, французький міністер від амуніції згодив ся на те, щоб вєло амуніцію, зокладену в Залуванні Дорнавах Франції, відстунити Росії. Діалісність сєй амуніції оцінюють на 160 кораблів по 3.000 до 4.000 тонн. Амуніція мала би бути доставлена Росії через Архангельськ.

ГІНДЕНБУРГ ПРО ПОГОЛОСИ О МИРІ.

ЛОНДОН, 24. мая. — Телеграфма з Брандєл (в Швайцарії) доносить, що Гінденбург в однім із останніх розказів до своєї армії подає отсе до відома своєї війська:
 „Від якогось часу ходить між нашими новіпрями чутка, що небором розділнеть ся мирний переговори.
 В імяні цїсаря заявляю, що о яні би не йшло бути. А бесідм, доки наша армія не перейшла через ріку Давну, Гінденбург Нолі хочеє війна, то знамаєтє того, але на другій стороні ріки Давни, які брали б участь в боротьбі нн“.

МАКЕНЗЕН ЗНОВА НА РОСІЙСЬКІМ ФРОНТІ.

ЛОНДОН, 24. мая. — З Амстердаму доносить, що генерал Макензен повернув з Балкану на терен війни з Росією. Ходить чутка, що він обійме головуку команду над німецькими військами, які стоять на лінії, почавши від Двинска на полудне дозови озер.

Недало тому доносили з Лондону, що Макензен обійме головуку команду над турецькими військами на Кавказі. Інші знові всти подавали, що Макензен перебуває в Царгороді.

Німецькі телеграфма не подають всти про чиє побуту Макензена.

НІМЕЦЬКИЙ ГЕНЕРАЛ КЛЮК БАЖАЄ ПОВЕРНУТИ НА ПОЛЕ БИТВІ.

БЕРЛІН, 25. мая. — Повесий маршалок Клюк снівнє в суботу 70-тиї лі мнтя. З той нагоди одержав він бо-то пісєм зі желаннєм, між ними також і від німецького цїсаря.

Генерал Клюк прийшов вже зовсім до здоров'я, хоч одна куля лишилась вме в тілі. Він предложив цїсареві бажанє повернути назад до чинної служби.

Генерал Кляк, один із найзнаменїтїших німецьких генералів, був на початку війни командантом армії, яка була вже під бракомі Вердена. В жовт місяці року зїстав він також ранній шрамєдєв в часті, коли відбивав прездіі становища свого війська.

ІТАЛІЯ І ФРАНЦІЯ ВІДКЛИКАЮТЬ З ГРЕЦІІ СВОЇХ ПОСЛІВ.

БЕРЛІН, 25. мая. — З Атен доносить, що італійський посол, гр. А. де Бодарі, і французський посол, гр. А. Гілемен, зїстали відкликани. Причиною іх відкликання має бути рішучє становищє грецького правительства, яке не згодило на те, щоб сербські війська транспортовано через північну Грецію до Солуня.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ЗАБИРАННЯ ПОЧТИ ПЕРЕДАНИ АНГЛІЙСЬКОМУ І ФРАНЦУСЬКОМУ ПОСЛОВІ.

ВАШИНГТОН, 24. мая. — Новий протест американського правительства протм забирання почти з нейтральних кораблів зїстав імяні доручених англійсько-американським французському послови у Вашингтоні.

В протесті звернено увагу воєничих сторін на те, що право нейтральних держав щодо ненарушчючости почтових посилко виключає воєні пратиния, якіх допускать ся воєничюї сторонами. Право ненарушчючости почти нейтральних держав і забезпеченє на підставі умови світового почтового союзу і міжнародної конвенції в Газі.

Протест є написаний в дуже острій тоні. В ній містять ся рішуча заява американського правительства, що правительство англійських і французьких властей, а імяно забирання почти з кораблів на морі, затяганє кораблів до своїх пристаней, перегляданє і доглядєне цензурованє листів, є безусловно протизаконне і неоправданє.

Повний зїстот протесту буде сєм тижня оголошений рівночасно в Лондоні, Парижі і Вашингтоні.

"СВОБОДА" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Established 1893.

JOSEPH STEKWEICZ, editor
Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1917, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	
United States:	В Україні, Канаді та в інших країнах:
\$2.00 per year	на рік \$2.00
\$1.00 per 6 months	на пів року \$1.00
\$0.75 per 3 months	на 3 місяці \$0.75
Canada and other foreign countries:	в інших країнах, до Київа і в інших містах:
\$3.00 per year	на рік \$3.00
\$1.50 per 6 months	на пів року \$1.50
\$1.00 per 3 months	на 3 місяці \$1.00

Single copy 3 cents. Подорожнє часої 3 цента.

В кожному звінці платити 5 центів.

Address: **"СВОБОДА"**
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

For non-payment of this debt applicants are hereby notified.

Продовження членства налічується до наступного року.

Часої телефоню 498 Jersey City.

TRAГІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНЦІВ У ГАЛІЦЬКІ.

Австрія приходить все з ідеями і з армією о два дні за піною". Се виказало ся наглядно підчас теперішньої війни. Частина української землі — Галичина і Буковина — що дістала ся під Австрію, була довгі час осередком усього культурного і політичного українського життя. Найважливішу роль грав Галичина від цілковитої заборони українського слова в Росії (1876) до великої російської революції, згадано донесення всі заборони (маніфест 17-го жовтня 1906), хоч і в останніх часах значине Галичину для розвитку політичної української думки зовсім не впадо. Так зложили ся відносини.

Австрійське правління не зміло догнати свого інтересу в тім примусовим положенні України. Воно не зміло відіти України в Галичині. Часом лише — як підчас польського повстання 1863 року — по анексії Боснії і Герцоговини 1908 року — оно звертало увагу на Українці. Австрія, заключивши з поляками договір по унаху іх повстання, віддала Українці на їх ласку й неласку. Про українську справу інформували віденське правління Польщу. Український культурний і економічний розвиток зроблено зависимим від ласки галицького польського собою. Для цілковитої контролю над Галичиною установлено у Відні галицьке, в дійсності польське міністерство, яке докладно інформувало, щоб українські справи були подоглядувані по думці польських послів, а в кожнім іншим відносинах поляки уміли посадити на відвідувальних становищах польських патріотів, хоч навіть з німецькими іменами. В той спосіб виконували поляки поліційні функції над цією українською землею. Наслідком цього українці опинили ся в безвихіднім положенні і мусли розвинути ся виключно власними силами проти волі Польщі і зависимого від них центрального правління.

Вибора реформа до парламенту 1907 року, хоч як несправедливо переведена для України, всетаки пошев зміняла. Українці, утворюючи до парламенту в силі 30 послів, уміли за короткий час доказати, що в Галичині український народ і що його не може уважатися за неіснуючий. З того повстала українська небезпека для Польщі. Вони боляли ся своєю виключній стан постання в Галичині і хотіли його за всяку ціну удержати. Розгоріла ся нерівна боротьба, яко продовжене давнішої. Польки мали за собою всі чинники: і державні і кравні і повтові і сильне "Польське коло" у віденській парламенті; Українці ж мали за собою селянські малоземельні маси і "Український Клуб" в парламенті. Соєм був до останніх часів майже виключно в руках Польщі.

Для ослаблення українського руху, дві польські партії, а то вишхольцями, що рекрутували ся в більшії часті з ц. к. австрійських урядників і Подольців, до яких належали східно-галицькі ділячі, підірвали всіма силами русифікуючу партію, створену зі зневірених у свої сили старших "Русинів" і з підкуплених російським правлінням молодиків. За русифікуюча партія мала підірвати силу українського народу в основі. Репрезентанти такої польської політиці супроти України, намісник Галичнин граф Потольський, уваз з рук Мірослава Сичинського. Се був акт роз-

руку зі сторони України. Австрія зрозуміла в часті небажаний політику Польщі супроти України і старала ся зашукати армії. Але старі гризи стояли на перешкоді. Покази були за сильні, щоб між них було зліхати а їх домінуючою становища в Австрії. Австрійське правління хотіло опинити ся в неволі Польщі.

Се виявилось підчас виходу війни. Вишхольська партія обсадила задержувач майже всі уряди своїх людей в країні і зварила відвідувальні становища в Відні. Своє становище використали Вишхольцями в часті війни на се, щоб нищити українське шкеслене і зробили на будуче цілу Галичину польським краєм. Тому урядили вони формальне польоване на українське населення. Протягом одного року розійшля ся по Галичині в'язні: "Українці зрадники", "Сіовість підхилки польські урядники в місцевостях і доносили до найвищих кругів. І почала ся орґанізація масових арештованих України. Іх денунціювали вишхольські урядники, денунціювали сільські ярди-кочарі і ціла орґанізація польських натамчів. Орґанізація сама з нахідом російської армії. Австрійські й угорські війська, не маючи поняття про галицькі відносини, вірили "державний" вишхольським чинникам, та не маючи часу провирвати денунційний, допускали ся надругати, арештувати Богу духа винних людей, деяких по короткій розправі вшляли, а на населення виваз страх. За сьомо злочини в винні Польки, котрі своєю допустили ся не людського винку, денунційний супроти брательного народу, щоб його згладити. Відвідувальне і центральне віденське правління, бо, віддавши цілковиту владу в руки Польщі, само попало в їх неволю. Відвідувальне з військовою управа за глупоти і нерозум своїх підданчих орґанів, які не уміли зорієнтувати ся у відносинах в тім країні, до якого прийшли боронити вітчизні перед наїдом ворога.

Всі ті орґані звершили ся в перші місяці війни, в серпні 1914 року. Про се писала українська преса в Америці в жовтні 1914 року.

КАСТРОВАНІ ДУХОМ.

Читаємо в бразилійській "Праці":
В 1905 р. підчас революції мені довело ся бути в Києві. Уряд московський придушив революцію і замість неї розпочував жидівські погроми, т. є. дав повну волю всяким батярам нищити жидівські оселі, забирати добро і мучити та вбивати Жидів. Ми, українські революціонери, знали добре, що з Жидів переїде на нас, орґанізували самоохорону. Але що з того випало?

Роздали ми зброю Жидям, щоб боронили своїх тат. І ось, що ми побачили: Жиди гинули десятками, а стріляти не осмілювалися у своїх мучителів. На їх очах убивали їх дітий, насилували жінок і дочок, але в них рука, узорена револьвером або шабляком, не піднімалась до того, щоб боронити ся. Закривши голову руками і захованні ся в куток, такий Жид чекав трусця, як постріл прийшов який батярня і розкрив йому ножем голову, або пронизав наскрізь якимнебудь острим зельзом. Кілька разів ми, бачили на горяче, застаючи Жидів на-лів мертвих в кутку, де він сидів, держаючи набитий, справний револьвер. Чому він не стріляв? Чому не боронив ся? Він був кастрований духом!

Довгі віки жидів неволі відібрали в нього дух, привчили його до того страшного духового рабства, в котрім людина робить ся смерчаним лосем, лише руку, котра її калічить, а вкусти не може. В середині душі такої людини є мовби якийсь ланцюг, котрий не можна порвати, і не повинно ся рвати, як зласть ся такому кастрованому.

Такі кастровані духом є Українці в Галичині. І щоб мене не обвинувалили в тім, що і хочу кинути пламу на своїх людей, я зараз доведу, що воно так.

Одного часу на Жангаді чулеча ся подія, котра мене опрадала.
Прийшов до церкви якийсь Італієць і в присутності яких 30 до 40 наших людей побив Кирила Любого. Один Італієць! Чи се не сон старої кобиля! Обод один чоловік млі побити нашого чоловіка в присутності такої великої громади?! Що-ж робила громада?... Хто в горюх, а хто в совещанні! Порозб'яжили ся по корчах і опам'ятали ся, аж коли побачили себе у безпечній місці! Чому вони його не вбили? Чому не розшмагували надложку, що прийшла в такий час і в таке місце зі своїми звир'язаними нарами?

А тому, що вони є кастровані духом! На тій самій Жангаді, той самий Італієць побив одного колониста револьвером в присутності других. Сам той колонист був настільки сильнийши проти свого суперника, що міг би його

двома пальцями задушити, а він підставив Галичнера голову, мовби то був якийсь горючок. Чому він не боронив ся? Чому не задушив свого ворога? Чому друг не боронив його? — **Кастрований духом!**

На Ріо Кларо ірайшші, звязали коло церкви в присутності яких 50 чл. колонаста М. і тільки один знайшов ся, що заротестував. А щоб боронити, то і в залоті нікому не стукнуло. Не вела на мотузку, як пса, і ніхто не ворукував і вальцем, щоб його відерти. Може то був який злодій, що йому так треба було? Чи то спокійний колонист, котрого зараз мучили до лому. А не боронили його, бо... **кастровані духом!**

На Стонгах, коло Порту, якийсь розбійник задушив дитину, личинку шесті літ, дочку одної вдови. Все жите-ві шесті і до смерті знищено два нещасливі жетри. Може навіть кинули ся побити насильника? А-а! щоб не вдарити, борони Боже!... Шийна Бразиліанці насильника. А нащо мене кинувши та роздерли його, як ято? Дивили ся лише і то здалеча. Чи так би зробили інші народи? Але то інші. А наші... **кастровані духом!**

Вашландинок в Іраті збів, потверди одужу, беручи його до кадеї несправедливо — а підчас його побуту в кадеї, його дім, кузню і весь добуток спалили. А як обізвав ся хто? Заступили ся за обидних?

Се такі важкіші події, котрі приходять у пам'яті яко найважливіші. Що було давніше, то ваке не згадую. З тридцятих, але важних, трова однак нагадали нам поклін перед усім, що не є наше.

Хай кожний з наших людей, Українці з Галичини, приставить пальец до губ і пригадає, чи він хоч раз в житті не поторгував своєю рідною мовою в корист польської? Стоять наших людей 50, а прийде один і ми всі кидасмо говорити по своему, і один наперед другого стараємо ся шипити, як гаді, або то випило по польськи. Чому воно так? Бо... **кастровані духом!**

Чи приїде коли час, що ми перестанемо бути "нищи духом" і будемо людьми, як і всі люди? Чи приїде коли той час, що Кучуль, Собачники, Закшціцькі, Бартошки і інші гноучі стрічуть злашту з нашого тіла і скажемо, що ми також є люди і що "нищи одушаєний" бідиш кастрований духом? Не вірю в таку можливість. Хаба молодіше покоління виратув нашу заступну кастрованими четь...

В. КУЦ.

Примітка від Редакції: Де таке, яке спонукало п. В. Куца написати повесні тієї слова, певне не тільки в Бразилії, але і в Галичині, Америці, і в старій Європі. Зовсім не певно, але ймовірно, що він приїхав у Бразилію собі вже зі старокраварським армаре, на який-небудь портфель виставлюючи кілька десятків галицьких літ. Ті з літ, котрі се бачили, стільки сподіюю осяворів і шипів... А як то ми знову може чарувати ся і тоді, як ми не гримем, німа небезпеки, що галіцькі українські кожані були нашими пречками!

СИЛА ПРОСВІТИ.

Зі сильним чисельт ся світ; слабій він не знає. Силу здобуває собі народ просвітою. Часи пановали неграмотних скотарських племен вже минули. Нині ми чумємо про силу народу англійського, німецького і французького. Але се великі народи.

Однак ніколи не буде говорити з легковаженієм про Швеції, як про Данції, чи про Фінляндії. Іх імя є звісне в історії і звисне в світі.

Малий народ є Чехи, а нема закурча на землі, де би їх не знали. Бо Чехи мають просвіту, мають культуру.

Сорок-міліонний український народний звиток. Його догворітня історія, його муки й терпіня мало кому звісно. Його, змагаючи до свободи ледва знає один чи другий чужий історик.

Прийняв самому — брак просвіти в народі. Ми не змогли би використати неграмотності, здобувти собі всі потрібні школи; показувати просвітити товариства, овертати на сім свою силу і ставити до політичної боротьби.

Наслідком низкого уровня просвіти ми легко попадаємо в зневір'ю, в зазвичність, в тяжких хвилях трагімо духа: ми боїмо ся кожного противника і ставляємо несподів і нерушчі кроки в народній політиці.

Один чи другий болючий випадок нас знеохочує, потирає діям народом, відібрає нам відвагу.

На се треба літ часу і тисячі людей.
У важкі зусилля виплывають ся.
Просвічене розбиттвом легко орґанізують ся для виборення одних красивіших умов-вразі. В боротьбі проти економічного визиску оно легко стає собі раду, знайде дорогу заобротити сому.

Просвічене селянство вміє завестися рациональне сільське господарство, закладає господарські силки, шукає доброго місця збуту для збіжжя.

Просвічений народ знайде дорогу для збуту приятелів і прихильників своєї справи в цілм світі.

Просвічений народ добирає відомі способи у політичній боротьбі.

Просвічений народ не боїть ся політичного ярма, бо знає, що часи ілюквітного поневолення народів вже минають. Навіть бруталного найзика не боїть ся просвічений народ, бо знає, що і найзика може побити своєю культурою. Історія вказує багато примірів на се.

Коли український народ бореть ся о політзную свободу, мусить пам'ятати на се, що бі боротьбу треба оперти на дієвий народний сил!

Тому ніколи не є зашломо будити, втворити і скріпити свою силу. Зі здвоєною енергією повинен кожний працювати над просвіченням самого себе. Самообразування — важна річ! Своє допорого виробляють ся довірв у свої сили і завзяте, виховують ся характер. А характерних, непохотних, кріпких одиниць потрібно як найбільше.

На місце нутомельства треба поставити знань, науку, освітання. Се працідья ся на тепер і на будуче. Чим більше безобразних, характерних одиниць, тим сильніший народ. Тому, орґанізуючи самого себе, сповняють ся риночесно обовязок супроти свого народа.

А способи і средства до просвіти, до освітання легко дібрати в Америці. Треба лише хотіти, а при добрій волі знайдеть ся все потрібне.

ЖІНКИ ПРОТИ НІЧНОЇ ПРАЦІ.

В малім стейті Род Айленд-працює 54 тисяч жінок і дітий у фабриках, робітнях і магазинах. Зпоміж сеї робітничої армії 30 тисяч осіб зложили Женічній Клуб і зачали боротьбу проти нічної роботи жінок, дічат і дітий нзше 16 літ. Вони домагують ся, щоб стейт Род Айленд пішов за приміром стейтів Нью Йорк, Массачусеттс, Коннектікут і інших і заборонив працю для жінок вночі, між 8 годинною вечер а 6 годинною рано, а денну роботу понад 64 години тижнево.

До Женічного Клубу входить різні орґанізації, як: Конгрес матерій, Ліга господарців, Союз учительок, Клуб робітнич дічат, Союз сестер милосердя і інші. Особливу діяльність розвинула Ліга риночесності жінок. В Род Айленд члесьть около 100 тисяч орґанізованих робітниць.

Кооперативна Ліга зваяла ся розсідженем успілей та насильствичний праці жінок і дітий і прийшла до сумних заключень. Нічна робота йшла в 34 фабриках і робітнях. По більшії часті нічна робота значиться ся о 8 годинній вечером і триває до 5 годин рано. Деякі робітничі працюють без перестанку по 10 годин і не мають часу навіть зїсти. Деякі робітничі добровільно йдуть до нічної праці, бо за таку працю лише платять.

Кооперативна Ліга провирідила, що нічна праця впливає не лише на жіночі недуги, але відбиває ся також на слабім жіночим і діточим орґанізмам, на ридиннім житті і на вихованню дітий. Нічна праця впливає на збільшенє шпанства, на скріпленє нервових слабостей і на ослабленє зору. З огнемні спостереження Ліги згодило ся 146 лікарів, яким доводиться лягати жіночки, що працюють ночами.

Новий проєкт закону в справі заборони нічної праці для жінок і дітий відіслано до комісії нічної праці стейту Род Айленд. Зовсім правдоподібно він підляе незабаром шід наради в певній палаті.

М. И.

Малює очіюче сіле,
Гай зелений, цвітання поростає.
Цвітуть собі, ростуть вони
В родинній прадці свої вості,
Плещи світлі свої прозелеті:
Гом, за моря на Бразилію синя погубіть,
А хто не погуб на провалі полі,
Той ладний дитяче у вості.
Осважи ся, проклятий вороже,
Преступні зупи!
Немає силі Україні
Кровцю проклятої!
Стегуть невинні, немилі,
За Невільну-Виринулю голуби смілаті,
Анна Угріні.

УКРАЇНЦІ В АВСТРИЇ.

Українська часопись "Ділля", що виходить в Празі, в Буковині, друкує ось-такі записки з життя України в Австрії.

І джерелом якийсь час Вауа "Праці", але нашірши терміє переглядає приходить. Те, що з одержав, було цікаве, дає можливість узвати собі трохи відносин і жите в Парані. Що, маючи відносини і жите, до ми тут обсервувати се, хоча згадуємо Державу, але Буковина і северні місцевости "Місіонари" у одержав, з іншого боку. Тут в Австрії майже греко-католицька Україна, бо всі православні, але сектанти й читав у "Місіонари" жито про переселування греко-католицької у Галичину, об. Василіян і митр. Андрія Шейншпінгера. Про се і згадує тут в галицькій соціалістичній газеті малоземель статев згадане, що шарбача-терка-рвача і позначено насильно привертати український народ в Галичину на православні.

Тут є місто в іласского Стоу (на Шпрее) живе білий жіноць Українці-просвітителі і є російські. Україна. Від Росії тут трохи і трохи, але не дуже, бо між ними є багато вітати і Шпрее і політичних власні. Майже всі вони білі, що тільки народ Росії знавотити російський народ і їх територія деспотич, хоча з другої боку білишні "Білі", мають соціалістичні погляди. Українці, хоч би навіть з агітаторною діяльністю, нашіка, соціалісти України бажать роботи Росії, бо тільки се принесє часткове укралення України, але революційні, котрі ладять Україну можуть вибрати собі волю.

В жидів, хоч тут Українці багато, всі вони не виробити; білість не має читати українських книжок, хоч навіть говорити.

Інтелігенція, освітання, звідять ся до 10 а на шість Австрії. Росія або тільки ся в Росії або теж. До того Росіяня тамтє і в свої орґанізації (союз русских рабочих), але в не вказали української діяльності.

Полька, борец, Лодія навіть ворукував Жаєрік, як істину українській гурток Робітничий. Хоч він маленький і ледо же, а раз таки він поставив "Назаря Герасіла". Помімо того, що бачив, ся вставка протеста в доповіді доходу: Польська з того підляла на домогу аласанів, де ітер стільки українці 22 чати, "Daily Standard" помістала переклад мого стаття "Боротьба українського "Возрождения-Русь" (Reunion of Russian) Блэкво Вагс якого укралення.

ДЕ Є ФЛОТИ ВОЮЮЧОГО ДЕРЖАВ?

Пристановище воєнних кораблів за-пратує ими Американці. Кожному здать ся, що він знає, де схоронили ся англійська флота, в дійсності однак так не є. Часом лише являеть ся на морю один або другий британський корабель, коли треба відіграти німецького авальвія. Впрочім британських воєнних кораблів не видно. Перед кількома місяцями була в Англії французська делегация, щоб орґанізувати британський флот. Делегати вернули назад і сказали, що виділи її, не могли однак сказати, де вона є. На кожний випадок про англійську флоту не чути нічого.

Зате російська флота не є така загадочна. Дехто, правда, забув, що Росія має флоту, а дехто порівнує її спосібності зі спосібностями швайцарської флоты... Часть російської флоты стоїть на Чорнім морю коло Севастополя; є там 3 дредноти. На Балтійським морю є 4 дредноти, однак обі ті флоты є безчінні. Російська флота виступила раз лише до боротьби, коли Гінденбург пішов на місто Ригу. Той вилыла флота з Кронштадту, щоб ставити опір німецьким воєнним кораблям в заліві Фінській. І мабуть вилыше ще раз, коли Гінденбург знова ехоче здобувати Ригу. Той Росія покаже і ворогам і приятелям, що вона на морю сильніша ніж Швайцарія, Пандора або Паргавай.

Флота французька й італійська стоїть на услугах Англії. Обі ті флоты оперують голвно на Середземній морі, згідно на полудневій часті моря Адриського, де стережуть, як день так ніч флоты австрійської.

Про німецьку флоту говорить часто, що вона "защипунована", бо не може рушити ся з місца. На ділі ся флота колинешть ся сполонію на водах Кільського каналу і в околиці укріпленого Гельголанду. Від часу до часу дає себе знати своїми чуманіями, нераз навіть осядучишними нападами на берегові міста Англії в Росії, але до рішучої морської битви зі своїми ворогами не виступає, бо є супроти них знайдто малоземлю. На всякій спосіб ніхто німецької флоты не може закінчити трусильності.

Австрійська флота є в таким самим положенні як флота німецька. Вона стоїть постійно в своїх безпечних портах і тільки принаймю цукаєт ся на островахі прибережних міст Італії.

Турецька флота сидить в з двох кораблів, задушлих на початку війни від Німеччини, і з кількох давніших власного тину. Ці кораблі можуть пливати лише по морю Мармара, по заліві Егейаторя і по проліві Босфор.

РОДИМЦІ ВСТУПАЮТЬ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗІ!

